

memento mori: šesti čut

Šesti čut ni ne najboljši ne najslabši film vseh časov, kar pomeni, da vam je lahko všeč ali pa tudi ne. Odvisno od vaše filmske kondicije in dovtetnosti za onstranstvo. *Šesti čut* namreč, podobno kot religije, ponuja razlago posmrtnega življenja, toda bolj kot na religijo se pri tem opira na druge filme. Problem pa je v tem, da iz malih, pozabnih in votlih smeti pobere detajle, iz velikih, nepozabnih in mnogopomenskih mojstrov in pa osnovno idejo in tudi notorični *twist* na koncu filma.

1. Konec *Šestega čuta* namreč izvede radikalen preobrat. Šele po koncu je jasno, za kaj je v filmu pravzaprav šlo, šele s koncem se konstituira film tudi za nazaj. Z drugimi besedami, konec podeli filmu smisel. Tako dominanten je, da ga ne morete več izbrisati iz spomina. Ne gre vam iz glave, da je bil psihiater (Malcolm Crowe/Bruce Willis) bolj potreben pomoči kot njegov pacient (Cole Sear/Haley Joel Osment)..., ne gre vam iz glave, da je bil psihiater, ki je hotel pomagati dečku, ki je lahko videl duhove mrtvih, tudi sam eden od teh duhov... Skratka, ne gre vam iz glave, da je Bruce Willis mrtev. Tako dominanten je ta konec. Formalna izpeljava preobrata pa ni ravno izvirna – če ste videli **Osumljenih pet** (*The Usual Suspects*, 1995), boste tukaj doživeli *déja vu*: v *Osumljenih pet* se detektiv Chazz Palminteri na koncu spomni detajlov zgodbe, ki mu jo je povedal nebogljeni, pohabljeni, pravkar izpuščeni kriminalce Kevin Spacey, in ugotovi, da ta kriminalce ni ne nebogljen in ne pohabljen, zato pa toliko bolj svoboden. *Šesti čut* uporabi isti prijem: Bruce Willis se spomni dečkove zgodbe – mrtvi ne vidijo drug drugega, vidijo le tisto, kar hočejo videti – in se zave, da je tudi sam mrtev & da ga je lahko videl le njegov pacient, ki je imel to nadnaravno, paranormalno sposobnost, ta šesti čut pač, da je videl mrtve in se z njimi pogovarjal. Čar *Šestega čuta* je v tem, da za razliko od *Osumljenih pet*, trde kriminalke, tak *twist* izpelje v žanru psihodrame.

2. Billy Wilder pred točno petdesetimi leti svojega briljantnega **Bulvarja somraka** (*Sunset Blvd.*, 1950) ni slučajno začel na koncu; tam ga je moral začeti, če je hotel gledalcem pokazati, da jim zgodbo pripoveduje mrtič. In res, preostanek filma je v celoti en sam *flashback*, v katerem William Holden razloži, kaj je privedlo do njegove smrti. Mimogrede se odrola tudi osebna tragedija njegove morilke, nič manj mrtve zvezde nemega filma, ki je šla v pozabo, ko so filmi dobili zvok. *Bulvar somraka* ni le realističen in neverjetno avtentičen prikaz "blišča in bede Hollywooda", ni le najboljši film o filmu, najboljši avtoreferenčni film nasploh, temveč tudi anticipacija *Šestega čuta*, v katerem Bruce Willis, tako kot William Holden, umre na začetku filma, vsa nadaljnja diegeza pa je le pripoved o mrtvecu, s to razliko, da v *Šestem čutu* zgodbe ne pripoveduje protagonist, torej mrtvec osebno, pač pa režiser, ki nam dejansko stanje stvari izda šele na koncu, v stilu *Osumljenih pet*.

3. Se še spomnite **Jakobove lestve groze** (*Jacob's Ladder*, 1990), filma, ki je na najlepši možni način prikazal prelom med življenjem in smrtjo? *Jakobova lestev groze* je najboljša ekranizacija kake biblijske zgodbe..., eden najboljših filmov o vietnamski vojni..., najboljši film o transcendenci..., eden najbolj žalostnih & hkrati najlepših filmov vseh časov... in definitivni *finest hour* v opusu Adriana Lynea. *Jakobova lestev groze* je pokazala to, o čemer lahko, dokler smo živi, samo sanjamo: človek umre šele, ko se s smrtjo sprizajni, ko se ji prepusti. Tim Robbins je medtem, ko je umiral, imel še čas za razmislek, zakaj bo umrl. Pravzaprav je o tem razmišljal skozi ves film. Vas to na kaj spomni? Hm... Bruce Willis v *Šestem čutu* skozi ves film zbira detajle, ki ga bodo potem, ko jih bo povezal v smiselno celoto, pripeljali do sklepa, da je v resnici že mrtev. In spomnil se bo tudi, kako je umrl.

Haley Joel Osment

4. Je človek, ki ne ve, da je mrtev, res mrtev? Je človek, ki ne ve, kako je umrl, res mrtev? Se človek zaveda svoje smrti? Ali obstaja življenje po smrti? Ali sploh obstaja sama smrt? V čem je razlika med življenjem in smrtjo? *Šesti čut* resda kombinira *Jakobovo lestev groze*, *Bulvar somraka*, *Osumljenih pet* in mnoge minorne filme, ki so zdrsnili mimo nas, ne da bi si zapomnili njihove naslove; vseeno pa mu je treba priznati avtonomnost v tistem, v čemer po zaslugi specifične naracije najbolj uspe: če se vas je film dotaknil, ste se gotovo vprašali, če niste slučajno tudi vi mrtvi. To pa še ni vse – lepota *Šestega čuta* je predvsem v tem, da posredno, toda nedvoumno opozarja na identiteto med osamljenostjo in smrtjo. Manj ko je ljudi, s katerimi se pogovarjate, bolj ste mrtvi. Biti sam je isto kot biti mrtev.

5. Če nič drugega, si zaradi te implikacije *Šesti čut* zasluži pohvalo. Kaj več je nemogoče zahtevati, saj je najboljši film o osamljenosti že zdavnaj posnet (**Taksist/Taxi Driver**, seveda). V tem je tudi nesreča *Šestega čuta*, ki se odraža v različnih odzivih na film: kljub nekaterim luknjam v scenariju je *Šesti čut* imanentno gledano nadpovprečno dober film, ki je zaradi svoje ideje univerzalen in je razumljiv širokim krogom publike; po drugi strani pa je to eklektičen film, ki gre v svojem zgledovanju pri velikih vzornikih včasih predaleč. Zato ga v splošnem publika obožuje, kritika pa ignorira. Toliko o samem filmu. Kaj pa Bruce Willis? Eh, kot John McClane je že trikrat blefiral, kot Malcolm Crowe pa je že v prvem poskusu, že v prvih minutah filma, umrl. In se potem na koncu filma te svoje smrti spomnil. Popoln filmski *memento mori* torej, ob tem pa še žarek upanja, da kljub fantastičnemu uspehu *Šesti čut* nikoli ne bo dobil *sequela*. •